

BARNE- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENTET

Veileder

Tilsynsfører i fosterhjem – en veileder

BARNE- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENTET

Veileder

Tilsynsfører i fosterhjem – en veileder

Innholdsfortegnelse

Forord	4
1. Hvorfor fosterbarn skal ha tilsynsfører	5
2. Det formelle grunnlaget for tilsynsførerordningen	6
3. For alle barn i fosterhjem	7
4. Hvem kan være tilsynsfører	8
5. Tilsynsførers oppdrag	10
6. Tilsynsføreren og barneverntjenesten	12
6.1 Rekruttering, opplæring og veiledning	12
6.2 Informasjon til tilsynsfører	13
6.2.1 Informasjon om barnet	13
6.2.2 Informasjon om rolle og oppgaver	14
6.3 Påse at tilsynet er forsvarlig, bl.a. gjennom tilsynsførers rapporter	15
7. Tilsynsføreren og barnet	16
8. Tilsynsføreren og fosterforeldrene	18
9. Utføring av tilsynsføreroppgaven	20
9.1 Omfang og hyppighet.....	20
9.2 Gjennomføring av tilsynsbesøket	20
9.3 Utenom tilsynsbesøkene	21
10. Tilsynsførerrapporten	23
10.1 Momentliste for tilsynsførerrapport	23
10.2 Barneverntjenestens respons på tilsynsrapporten	24
Vedlegg 1 Forskrift om fosterhjem.	25
Vedlegg 2 Retningslinjer for fosterhjem kap. 12	29

Forord

Barne- og likestillingsdepartementet utgir i 2006 to rutinehåndbøker og tre veiledere til bruk i den kommunale barneverntjenesten.

Rutinehåndbøkene omhandler rutiner, sjekklister og eksempler på rutinemateriell som hjelpemidler for den generelle saksbehandlingen og arbeidet med fosterhjemmene. Veilederne er hjelpeverktøy for oppnevning og oppfølging av tilsynsførere i fosterhjemmene og arbeid med lovpålagte tiltaksplaner og omsorgsplaner. Det er også laget en veileder til bruk i kommunene i forbindelse med etablering av internkontroll som kommunene er pålagt å ha fra 1. januar 2006. Rutinehåndbøker og veiledere bygger på gjeldende lov og regelverk og rammer for barneverntjenesten i kommunene. Håndbøker og veiledere skal være praktiske hjelpeverktøy som kommunene kan benytte seg av i sin daglige virksomhet.

Veiledere og rutinehåndbøkene er ikke uttømmende og erstatter ikke regelverk eller rundskriv fra departementet på disse områdene.

Rutinehåndbøker og veiledere legges ut elektroniske på [departementets](#) hjemmeside www.odin.no og ajourføres ved aktuelle endringer i lov og regelverk og ved endringer i retningslinjer. Oppdatering skjer i den nettbaserte versjonen og ikke ved revidering av de utsendte skriftlige publikasjoner. Såfremt kommunen har forslag som kan bidra til å forbedre veiledere og rutinehåndbøker kan dette formidles til fylkesmennene.

[Barnevernets Utviklingssenter](#) på Vestlandet har hatt hovedansvar for veileder for tilsynsførere i fosterhjem, veileder for tiltaksplaner og omsorgsplaner og rutinehåndboka for kommunens arbeid med fosterhjem. I dette arbeidet har utviklingssenteret samarbeidet med ressurspersoner med kompetanse på fosterhjemsområdet ved [fosterhjemstjenesten i Sogn og Fjordane](#) og Bergen kommune. [Barnevernets utviklingssenter i Midt-Norge](#), i samarbeid med [Barnevernets utviklingssenter i Nord-Norge](#), har hatt et hovedansvar for å utarbeide rutinehåndboka for barneverntjenesten i kommunene. [Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet](#), [Norsk fosterhjemsforening](#), [Kommunenes Sentralforbund](#), fylkesmennene og enkeltkommuner har gjennom sin deltakelse i referansegrupper vært sentrale bidragsyttere i dette arbeidet.

Vi håper rutinehåndbøker og veiledere kan bli nyttige hjelpemidler for kommunene i utviklingen av et mer systematisk barnevernsarbeid gjennom etablering av gode rutiner og prosedyrer i barnevernet.

I forbindelse med utgivelse av håndbøker og veiledere vil også kommunene få tilsendt en CD-rom som inneholder alle produksjonene.

Mars 2006
Barne- og likestillingsdepartementet

1. Hvorfor fosterbarn skal ha tilsynsfører

Bestemmelsen om at alle barn som er plassert i fosterhjem skal ha en tilsynsfører, har som formål å sikre at barnet blir godt ivaretatt i fosterhjemmet. Mange personer og instanser er involvert når et barn for kortere eller lengre tid skal bo i et fosterhjem. Tilsynsfører har som sin ene viktige oppgave – uavhengig av særlige interesser barneverntjeneste, fosterforeldre og foreldre måtte ha – å følge med og gjøre seg opp en mening om hvorvidt barnet blir tilfredsstillende ivaretatt og om forutsetningene for plasseringen følges opp. Som sin andre viktige oppgave har tilsynsfører ansvar for å sørge for at barnets erfaringer og oppfatninger fanges opp og formidles til barnverntjenesten, som har det formelle ansvaret for plasseringene.

Å sikre at barnet blir godt ivaretatt i fosterhjemmet

Uavhengig av særinteresser

Fange opp barnets erfaringer og oppfatninger

2. Det formelle grunnlaget for tilsynsførerordningen

Barnevernloven

Lov om barneverntjenester § 4-22, 4. og 5. ledd lyder:

”Barneverntjenesten skal oppnevne tilsynsfører for barn i fosterhjem. Den kommune der fosterhjemmet ligger, har ansvaret for godkjenning og tilsyn av hjemmet”

Forskrift om fosterhjem

Tilsynsførerordningen er nærmere beskrevet i [Forskrift om fosterhjem §§ 8 og 9](#) og i [Retningslinjer for fosterhjem](#), kapittel 12. Her finner en omtalt *hvem* som bør velges som tilsynsfører, hvilke *oppgaver* tilsynsfører skal ivareta og *rammer* for gjennomføring av oppgavene. [Hele forskriften](#) og [retningslinjene Kap. 12](#) er gjengitt i henholdsvis vedlegg 1 og vedlegg 2.

Retningslinjer for fosterhjem

3. For alle barn i fosterhjem

Bestemmelsen gjelder ved plasseringer i alle typer fosterhjem. I henhold til [barnevernlovens](#) § 4-22, første ledd er fosterhjem ”private hjem som tar i mot barn til oppfostring på grunnlag av barnverntjenestens beslutning om hjelpetiltak etter § 4-4, eller i samband med omsorgsovertakelse etter § 4-12 eller § 4-8 annet og tredje ledd. Som fosterhjem regnes også ”private hjem som skal godkjennes i henhold til § 4-7.”

Dette betyr at alle barn som er plassert i disse tiltakene skal ha oppnevnt tilsynsfører¹. Dette gjelder enten plasseringen i fosterhjem er hjemlet som et omsorgstiltak, jfr. § 4-12 eller § 4-8, 2.ledd, eller som et hjelpetiltak, jfr. § 4-4, 5.ledd.

Først når barnet fyller 18 år opphører tilsynsplikten. Dersom barnet blir boende i fosterhjemmet etter 18 år er det adgang til, men ikke plikt til, å føre tilsyn videre ([se pkt.7](#)).

Gjelder alle typer fosterhjem

Både ved omsorgsovertakelse og hjelpetiltaksplasseringer

Tilsynsplikten opphører ved 18 år

---

1 Plasseringer i beredskapshjem er oftest ment å være kortvarige og midlertidige. Det vil da ofte ikke være hensiktsmessig å oppnevne tilsynsfører. Ikke sjelden strekker oppholdet i beredskapshjem likevel over mange måneder, og det må da konkret vurderes om sikring av barnets ivaretagelse tilsier oppnevning av tilsynsfører.

4. Hvem kan være tilsynsfører

Retningslinjer for fosterhjem, [kapittel 12.3](#), gir føringer for hva som bør vektlegges i valg av tilsynsfører for barnet.

Krav til politiattest

Det er ingen formelle krav til en tilsynsfører. § 4 i [Forskrift om politiattest](#) i henhold til barnevernloven må imidlertid forstås slik at barneverntjenesten bør kreve at nye tilsynsførere fremlegger politiattest, i og med at de ved utførelsen av sin oppgave er i direkte kontakt med barn og unge.

Erfaring fra arbeid med barn

Det stilles ikke krav til særskilt utdanning eller erfaring for å kunne være tilsynsfører. Det kan være en fordel å ha erfaring fra arbeid med barn og unge. Tilsynsfører skal gjøre seg opp en mening om hvorvidt barnet får tilfredsstillende omsorg i fosterhjemmet og skal kunne bygge opp et tillitsforhold til barnet. Begge oppgavene vil bli best ivaretatt når tilsynsfører har erfaring fra arbeid med barn og unge. Retningslinjene gir anbefalinger i denne retning når de sier: *"Ofte blir det søkt etter tilsynsførere blant barne- og ungdomsarbeidere, lærere og førskolelærere og sosialarbeidere som ikke er ansatt i barneverntjenesten. I økende grad blir også erfarne fosterforeldre benyttet."*

Stadig oftere brukes erfarne fosterforeldre

Kan være en barnet kjenner fra tidligere

Et viktig hensyn ved valg av tilsynsfører er at tilsynsføreren skal være *"en person som barnet har, eller kan få nødvendig tillit til"* ([Fosterhjemsforskriften § 8](#)). I dette ligger at tilsynsfører kan være kjent av barnet fra tidligere. En kan tenke seg at det for eksempel kan være barnets tidligere lærer, førskolelærer, leder av en fritidsaktivitet eller en annen person rekruttert fra barnets nettverk. Hvis tilsynsføreren er en person barnet kjenner fra før, vil det være særlig viktig å gi vedkommende innføring og veiledning i forhold til den spesifikke oppgaven og rollen en tilsynsfører skal ha.

Barnet må få uttale seg om valg av tilsynsfører

Vektleggingen av at tilsynsfører skal kunne oppnå barnets tillit, tilsier at barnet må ha mulighet til å uttale seg om hvem som skal være tilsynsfører. I forskriftens § 8 heter det: *"Barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før tilsynsfører velges. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet"*.

Barnets mening er ikke avgjørende. Men det må ut fra intensjonen være klart at en ikke bør velge en person barnet uttrykker klar motvilje mot, som tilsynsfører.

Bør ikke ha annen tilknytning til barneverntjenesten

Tilsynsfører skal ha en uavhengig funksjon i forhold til barneverntjenesten og fosterforeldrene. Uavhengighet av barneverntjenesten betyr at saksbehandlere eller andre ansatte i barneverntjenesten som en hovedregel ikke kan oppnevnes som tilsynsfører. Det heter i retningslinjene at dette bare kan skje unntaksvis dersom det ikke er mulig å finne kvalifiserte personer uten tilknytning til barneverntjenesten. Uavhengighet av fosterforeldre betyr at det som en

hovedregel ikke skal oppnevnes slekt, venner eller bekjente av fosterforeldrene som tilsynsførere ([Retningslinjene kap. 12.3.](#)).

Tilsynsfører må ha kontakt med barnet så ofte det er behov for det, men minimumskravet er kontakt med fosterbarnet fire ganger i året. Når en skal rekruttere personer til tilsynsføreroppdrag må det legges vekt på å engasjere personer som kan *"utføre tilsynsoppgaven over tid"* ([Fosterhjemmsforskriften § 8](#) fjerde ledd). Kontinuitet i tilsynsførerrollen er en nødvendighet for at barnet skal kunne opparbeide og gjøre seg nytte av tilliten til tilsynsfører.

Ikke fra fosterforeldrenes nettverk

Må kunne være tilsynsfører over tid

5. Tilsynsførers oppdrag

Tilsynsfører skal føre kontroll

Forskrift om fosterhjem § 8 beskriver hva som er tilsynsførers oppdrag. Beskrivelsen viser tydelig at tilsynsførers oppdrag er å føre kontroll. Forskriften viser videre at kontrolloppgaven er todelt:

Kontroll med at omsorgen er tilfredsstillende

”Formålet med tilsynet er å føre kontroll med at barnet får tilfredsstillende omsorg i fosterhjemmet og at de forutsetninger som ble lagt til grunn for plasseringen blir fulgt opp” (Fosterhjemsforskriften § 8).

Kontroll med at forutsetninger følges opp

For tilsynsfører selv, men også for barneverntjeneste, fosterbarn, fosterfamilie og foreldre er det viktig å kjenne til at tilsynsfører har en kontrollfunksjon. Det er også viktig at de vet hva kontrollen skal være fokusert på. Rollen som kontrollør bærer i seg flere utfordringer. Disse vil bli omtalt senere (se pkt. 7). Her ses det nærmere på hva kontrollen skal være rettet mot, og forutsetningene for å utføre slik kontroll.

Hva er tilfredsstillende omsorg?

• at barnet får tilfredsstillende omsorg i fosterhjemmet

Hva som er tilfredsstillende omsorg er ikke mulig å beskrive entydig. Men formuleringen tilsier at tilsynsfører bør ha et bredt sammenligningsgrunnlag når det gjelder å vurdere hvilke forventninger og oppgaver som ligger til omsorgsansvaret for barn i ulike alder. Dette underbygger betydningen av at den som engasjeres som tilsynsfører har erfaring fra arbeid med barn og/eller ungdom. Slik erfaring gir en *generell* forutsetning for tilsynsførers første kontrolloppgave.

Tilsynsfører bør ha et bredt sammenligningsgrunnlag

I den konkrete sak må det vurderes om tilsynsfører i tillegg til å ha generelle forutsetninger, også må ha *spesifikke* forutsetninger. Det må vurderes om det konkrete barnet har særlige behov eller vansker som stiller særlige krav til omsorg, og dermed til fosterforeldrenes ivaretagelse og omsorgsutøvelse. Dersom det er slik, kan tilsynsføreren bare utøve tilstrekkelig kontroll dersom han/hun har tilstrekkelig informasjon om hva barnets særlige behov krever av særlig omsorgsutøvelse. Det er barneverntjenestens ansvar å sikre at tilsynsfører har tilstrekkelig informasjon til å kunne vurdere omsorgsutøvelsen for det konkrete barnet (se nedenfor under [pkt. 6.2.1.](#)).

Stiller barnets behov spesifikke krav til omsorgen?

• at forutsetningene som ble lagt til grunn for plasseringen blir fulgt opp

For å kunne føre kontroll med om forutsetningene for plasseringen blir fulgt opp, må tilsynsfører kjenne til hva disse forutsetningene er. Forutsetningene for en plassering kommer til uttrykk på flere måter.

Vedtak og planer legger forutsetninger

– Gjennom fylkesnemndas vedtak om omsorgsovertagelse/barneverntjenestens vedtak om hjelpetiltaksplassering, og i den omsorgsplan/tiltaksplan barneverntjenesten har utarbeidet.

Tidsperspektiv er sentralt

– Gjennom det tidsperspektivet som er tenkt for plasseringen, og i forlengelsen av det; hva slags relasjon barneverntjenesten tenker barnet skal ha til fosterfamilien og til sin familie.

Det er derfor hensiktsmessig at tilsynsfører er orientert om de forutsetninger vedtak og planer gir.

En annen viktig betingelse for god utøving av tilsynsoppgaven, er at tilsynsfører har informasjon om hvilken forståelse barnet har av *hvorfor* det bor i fosterhjem og om *hvor lenge* det skal bo der. Informasjon om dette vil kunne hjelpe tilsynsfører i samtalene med barnet om hvordan det mener å ha det i fosterhjemmet. Igjen er det barneverntjenesten som har ansvar for å sikre at tilsynsfører har tilstrekkelig informasjon.

Forutsetningene for at tilsynsfører skal kunne utrette sin oppgave i tråd med formålet, henger videre sammen med hvilke rolle, relasjon og oppgave vedkommende har i forhold til barneverntjenesten, barnet selv og fosterhjemmet. Dette blir omtalt i de neste kapitlene.

Hvilken forståelse har barnet av plasseringen?

6. Tilsynsføreren og barneverntjenesten

**Fosterhjems-
kommunen har
ansvar for tilsyn**

**Omsorgskommunen
kan overta ansvaret
etter avtale**

**Omsorgskommunen
har det økonomiske
ansvaret**

Det er barneverntjenesten i den kommunen der fosterhjemmet ligger (fosterhjems kommunen) som har ansvaret for at det blir ført tilsyn. Dette gjelder også dersom fosterhjems kommunen er en annen enn omsorgskommunen² (*Forskriftene § 8, 3.ledd*). De to kommunene, omsorgskommunen og fosterhjems kommunen, kan imidlertid inngå avtale om at det er barneverntjenesten i omsorgskommunen som skal ha ansvar for at det blir ført tilsyn. En slik avtale skal være skriftlig, og omsorgskommunen plikter å melde fra til fosterhjems kommunen dersom det avdekkes misforhold i fosterhjemmet.

Det økonomiske ansvaret for tilsynsførerordningen ligger *alltid* hos omsorgskommunen (*Retningslinjene pkt. 12.2*). Dette gjelder så vel utgifter til lønn / godtgjørelse som utgifter til opplæring av tilsynsfører.

Barneverntjenestens oppgaver når det gjelder tilsynsførerordningen, er følgende:

- rekruttering
- ansvar for at tilsynsføreren får opplæring
- veiledning
- gi nødvendig informasjon om barnet
- informere om og avklare tilsynsførers oppgaver og rolle
- påse at tilsynsfører fører et forsvarlig og godt tilsyn
- motta og respondere på rapporter

6.1 Rekruttering, opplæring og veiledning

Tilsyn fra plasseringstidspunktet

**Kommunen må
ha tilgjengelige
tilsynsførere**

**Interkommunale
rekrutteringstiltak**

Ansvar for at tilsynsfører får opplæring

Forskrift om fosterhjem stadfester at tilsynet for fosterbarnet skal skje fra plasseringstidspunktet (*§ 8, 1.ledd*). Av dette følger at kommunens barneverntjeneste må sørge for å ha rekruttert et tilstrekkelig antall kvalifiserte tilsynsførere, slik at den har tilsynsførere tilgjengelig når behovet oppstår. For mange mindre kommuner vil antallet tilsynsoppdrag være begrenset. Dette bør stimulere til at nabokommuner går sammen om rekrutteringstiltak.

Ansvar for at det blir ført et forsvarlig tilsyn med fosterbarn omfatter også ansvar for at tilsynsførere får nødvendig opplæring. Til tilsynsføreroppdrag rekrutteres ofte personer uten særlig kunnskap om den spesielle rolle tilsynsfører skal ha, om fosterbarns situasjon og behov, eller om barnevernssystemet. Dette tilsier at så godt som alle som rekrutteres som tilsynsførere har behov for opplæring.

² "Omsorgskommunen" er ved omsorgsovertakelse: den kommunen som har overtatt omsorgen for barnet, og ved fosterhjems plassering som hjelpetiltak: den kommunen som har fattet vedtak om plasseringen.

I retningslinjene for fosterhjem fremgår det at statlig regional barnevernmyndighet (Buf-etat) "har ansvaret for at det jevnlig holdes opplæringskurs både for nye og erfarne tilsynsførere". I retningslinjene heter det videre at tilsynsførere for barn som har særlig problematikk, bør tilbys relevante kurs om denne problematikken. Dette kan gjelde kroniske sykdommer eller funksjonshemminger, men det kan også gjelde når barn har russkader eller er særlig traumatisert.

Verken barneverntjeneste eller statlig barnevernmyndighet er pålagt å sørge for at tilsynsførere får veiledning. Behovet for veiledning er imidlertid så godt som alltid til stede. Oppdraget som tilsynsfører utføres av tilsynsfører alene, uten tilhørighet i et kollegafelleskap. Tilsynsfører er pålagt taushetsplikt, og kan derfor ikke drøfte med andre den usikkerhet og de dilemmaer han/hun møter i utføringen av oppdraget sitt. Veiledning individuelt er derfor et viktig tiltak for å sikre kvaliteten ved tilsynet. Gruppeveiledning kan organiseres som et samarbeid mellom flere kommuner fordi tilsynsfører skal utføre sitt arbeid uavhengig av den barneverntjenesten tilsynsføreren er engasjert av. Veiledning i gruppe må imidlertid skje innenfor de rammer taushetsplikten setter. Kommunene bør ha et ansvar for å tilrettelegge for eller selv gi nødvendig veiledning til tilsynsfører.

6.2 Informasjon til tilsynsfører

6.2.1 Informasjon om barnet

Det er foranpekt på hvilken informasjon tilsynsfører vil ha behov for dersom hun/han skal kunne føre tilsyn i tråd med lov og forskrifter. Det er vesentlig at denne informasjonen gis av barneverntjenesten. Tilsynsfører skal ikke måtte innhente informasjon om dette fra for eksempel fosterforeldre eller barnet selv. Det er den kommunen som har ansvaret for at tilsyn utføres, som også har ansvaret for at tilsynsfører har den nødvendige informasjon om barnet og barnets situasjon og behov. Oftest vil det imidlertid være mest hensiktsmessig at det er barneverntjenesten i omsorgskommunen som besørger som informasjonen, fordi det er den som har best kunnskap om saken.

Barneverntjenestens informasjon til tilsynsfører skal være styrt av tilsynets formål (se foran). Det innebærer at tilsynsfører ikke trenger opplysninger om alle sider ved saken, for eksempel detaljer om hva som var årsakene til plasseringen. Viktigere er det at tilsynsfører har kjennskap til viktige forhold for barnet; om det har søsken, hvem som er andre betydningsfulle personer i barnets liv, spesielle interesser og lignende. Dette er imidlertid opplysninger som mange tilsynsførere vil ønske å spørre barnet direkte om framfor å bli orientert om dette på forhånd fra barneverntjenesten. Barnets alder og tilsynsførers egen vurdering vil her spille inn.

Barneverntjenestens informasjonsplikt overfor tilsynsfører avgrenser seg ikke til oppstarten av tilsynsoppdraget. Når det skjer endringer i barnevernsaken som har betydning for barnets situasjon, bør tilsynsfører opplyses om dette. Dette kan for eksempel gjelde dersom saken skal opp for Fylkesnemnda eller når innholdet i Fylkesnemndas eller domsstols senere vedtak, har innvirkning

Statlig barnevern skal holde opplæringskurs

Veiledning er ingen rettighet, men et klart behov

Individuell veiledning

Gruppeveiledning

Barneverntjenesten skal gi tilsynsfører nødvendig informasjon

Omsorgskommunen har best kunnskap i saken

Informasjonsbehovet styres av formålet med tilsynet

Om viktige forhold ved barnet

Om betydningsfulle endringer i saken

Om betydningsfulle endringer i barnets livssituasjon

Muntlig og skriftlig informasjon om oppgaven

Tilsynsfører og barneverntjenesten skal uavhengig av hverandre føre kontroll med fosterbarnets situasjon

Barneverntjenesten kan ikke instruere tilsynsfører i utøvelsen av tilsynet

Tilsynsfører skal gjøre selvstendige vurderinger

på barnets situasjon på kort eller lang sikt. Også vesentlige endringer i barnets situasjon og liv, uavhengig av barnevernsaken, kan det være viktig at tilsynsfører informeres om.

6.2.2 Informasjon om rolle og oppgaver

Tilsynsfører er pålagt konkrete tilsynsoppgaver. Det er gitt spesifikasjoner i lov, forskrifter og retningslinjer om hvordan tilsynet skal utføres (se nedenfor under [pkt. 9](#)). Ansvarlig barneverntjeneste må gi nye tilsynsførere nødvendig informasjon om dette, både muntlig og skriftlig, ved å gi tilsynsfører kopi av forskrift og retningslinjer for fosterhjem. Ved oppstart bør barneverntjenesten også innhente politiattest og sørge for at tilsynsfører underskriver taushetserklæring.

I tillegg er det sider ved tilsynsføreroppdraget som det kan være viktig å avklare i en samtale mellom tilsynsfører og barneverntjenesten. Dette knytter seg ikke minst til formuleringen i forskriften om tilsynsførers uavhengighet:

"Tilsynsfører skal ved utføring av tilsynet ha en uavhengig funksjon i forhold til barneverntjenesten og fosterforeldrene, men skal samarbeide med barneverntjenesten til beste for barnet." ([Fosterhjemsforskriften § 9, 1.ledd](#))

Også barneverntjenesten har et ansvar for å følge opp barn i fosterhjem og føre kontroll med hvordan barnet ivaretas ([Fosterhjemsforskriften § 7](#)). Det representerer en sikring av barnets rettssikkerhet og trygghet at det er to parter, med ulikt ståsted, som på denne måten fører kontroll med fosterbarnets situasjon. Forutsetningene for dette er imidlertid at de to partenes rolle og oppgaver holdes atskilt. Det kan reises spørsmål ved tilsynsførers uavhengighet når det er barneverntjenesten som skal oppnevne tilsynsfører, føre kontroll med at tilsynet er forsvarlig og administrere ordningen, eksempelvis ved å stå for avlønning. Uavhengigheten må da bety at barneverntjenesten ikke kan instruere tilsynsfører i hvordan tilsynsfører skal gjennomføre tilsynet, så lenge det skjer innenfor gjeldende bestemmelser. Videre innebærer uavhengigheten at tilsynsfører på eget grunnlag skal gjøre seg opp en mening om barnets situasjon, og at tilsynsfører også må kunne påpeke mangler i barneverntjenestens oppfølging av barnet. Det kan for eksempel gjelde at barneverntjenesten ikke har gitt barnet rettmessig mulighet til å uttale seg om spørsmål som angår dette.

Når det gjelder tilsynsførers uavhengighet av fosterforeldrene, blir dette omtalt nedenfor i [pkt. 8](#).

Informasjon og avklaring med tilsynsfører om rolle og oppgaver kan, ved siden av samtaler med barneverntjenesten ved oppstart, ivaretas gjennom opplæringskurs og veiledning.

6.3 Påse at tilsynet er forsvarlig, bl.a. gjennom tilsynsførers rapporter

Det er først og fremst ved å forholde seg aktivt til tilsynsførers rapporter at barneverntjenesten kan ”påse at tilsynsfører fører et forsvarlig og godt tilsyn med det enkelte barn” (Retningslinjene kap. 12.2). Barneverntjenesten skal kontrollere at det nødvendige antall tilsynsbesøk er gjennomført, at rapport etter hvert besøk er skrevet og at gjennomføring av tilsynsbesøkene har skjedd i henhold til bestemmelsene. I saksbehandlers kontakt med fosterbarnet og fosterforeldre er det også naturlig at disse blir spurt om synspunkter på tilsynsførers utførelse av sin oppgave.

Dersom det skulle oppstå tvil om kvaliteten på måten tilsynet utføres på, er det barneverntjenestens ansvar å innkalle tilsynsfører til samtale, påpeke mangler og sørge for at tilsynsfører gis nødvendig råd og veiledning. Dersom dette ikke fører til nødvendige endringer må det vurderes å skifte ut tilsynsfører.

Barneverntjenesten må forholde seg aktivt til tilsynsførers rapporter

Fosterbarns og fosterforeldres synspunkter på tilsynsfører

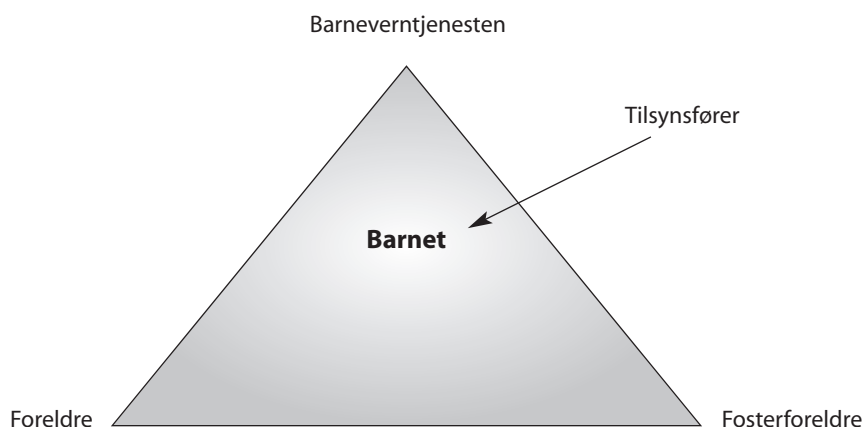
Barneverntjenesten har oppfølgingsansvar ved mangelfullt tilsyn

7. Tilsynsføreren og barnet

Barnets uavhengige støtteperson

I [retningslinjene kap.12.3](#), heter det: "Tilsynsfører skal være barnets særskilte uavhengige støtteperson". Ved at tilsynsfører har en uavhengig og fristilt rolle i forhold til de øvrige som har interesser i og innflytelse på fosterhjemsplasse- ringen, er hun/han i en spesiell posisjon for å kunne ivareta barnets interesser.

Støttefunksjon kombinert med kontrollfunksjon

Støttefunksjonen overfor barnet skal imidlertid kombineres med tilsynsførers kontrollfunksjon. En slik tosidig funksjon kan til tider være komplisert å håndtere. I tillegg kan det være vanskelig å gjøre tilsynsfører sin funksjon og rolle tydelig og forståelig for barnet.

Gjøre tilsynsførers funksjon og rolle tydelig for barnet

Tilsynsførers hovedoppgave er å føre kontroll med at barnet blir godt ivaretatt i fosterhjemmet. Når forskrift og retningslinjer vektlegger at tilsynsfører skal være en som barnet har eller kan få tillit til, er det fordi slik tillit kan gjøre det mulig for barnet å aktivt benytte tilsynsfører som en støtteperson. Overfor enkelte barn og unge vil det ta tid å oppnå tillit. For barn som har levd med ulike belastninger og konsekvenser av omsorgsvikt over lang tid, vil etablering av tillit være enda vanskeligere. En viktig rettesnor for tilsynsfører bør da være å stille seg til rådighet for barnet, men ikke avkreve dets tillit.

Det kan ta tid å oppnå tillit

Stille seg til rådighet for barnet, ikke avkreve tillit

Barnet skal kunne snakke med tilsynsfører, uten fosterforeldre til stede

Rent konkret betyr dette at tilsynsfører skal gjøre det klart for barnet at det er hans/hennes oppgave å snakke med barnet, og at slike samtaler kan skje uten at fosterforeldre er til stede. Barnet skal også gjøres kjent med at det i samtalen kan ta opp eventuelle problemer som måtte oppstå i forhold til fosterhjemmet, barneverntjenesten eller lignende. Retningslinjene sier at større barn også må forklares hvordan de på egen hånd kan komme i kontakt med tilsynsfører. Dette kan for eksempel bety at barnet får vite hvilket telefonnummer tilsynsfører kan nås på.

Barnet skal selv kunne kontakte tilsynsfører

På samme måte som en ikke kan avkreve barnets tillit, kan tilsynsfører heller ikke kreve at barnet skal snakke med tilsynsfører på tomannshånd. Slike samtaler er en rett, men ikke en plikt for barnet (se mer om dette under [pkt. 10](#)). Det er videre viktig at tilsynsfører er åpen og tydelig overfor barnet om at det skrives rapport etter hvert tilsynsbesøk, og at rapporten sendes barneverntjenesten.

Som nevnt kan det være vanskelig å kombinere rollen som tillits- og støtteperson med rollen som kontrollperson. For å oppnå fosterbarnets tillit må man innrette sin kontakt med barnet i forhold til barnets alder og forutsetninger. Det er nærliggende å tenke at en best oppnår kontakt og tillit gjennom å gjøre de ting barnet liker. Jo tyngre det oppleves av tilsynsfører å etablere en tillitsfull relasjon, desto flere oppfinnsomme strategier vil han/hun gjerne ty til. Å være tydelig på kontrollfunksjonen, rapportskrivning og oppgaven å underrette barneverntjenesten kan synes forstyrrende og dermed bli underkommunisert. Med det oppstår imidlertid en fare for å villed barnet, hvor barnet kan få inntrykk av at innholdet i en fortrolig samtale med tilsynsfører kan holdes hemmelig overfor andre. Når tilsynsfører på denne måten blir uklar på sin rolle, står hun/han i fare for enten å formidle informasjon fra barnet uten at barnet selv vet om det, eller å holde viktig informasjon fra barnet for seg selv. Åpenhet og tydelighet er derfor en viktig premis for at relasjonen mellom tilsynsfører og barnet skal bli troverdig og formålstjenlig.

Når barnet er 18 år opphører plikten til å føre tilsyn med fosterbarn. Retningslinjene åpner imidlertid for at tilsynet kan fortsette som en frivillig ordning dersom barnet forsetter å bo i fosterhjem etter fylte 18 år. Utgangspunktet vil her være at det har oppstått en god relasjon mellom ungdommen og tilsynsfører, og at denne relasjonen kan være en viktig støtte for ungdommen, for eksempel ved overgangen til en mer selvstendig tilværelse. I slike tilfeller går tilsynsfører over til å være en slags støttekontakt uten den kontrollfunksjon som ligger i det ordinære tilsynsføreroppdraget. Det er omsorgskommunen som må vurdere å fatte vedtak om at en slik ordning skal fortsette, og en klar forutsetning er at ungdommen selv ønsker dette.

Samtaler er en rett barnet har, men ikke en plikt

Åpenhet om at tilsynsfører skriver rapport

Oppnå kontakt og tillit ut fra barnets forutsetninger

Åpenhet og tydelighet er premisser for at tilsynsfører skal være troverdig

Plikt til tilsyn opphører ved 18 år

Kan fortsette som en frivillig ordning

En klar forutsetning er at ungdommen ønsker det

8. Tilsynsføreren og fosterforeldrene

Kontakt med fosterforeldre er selvfølgelig og viktig

Fosterbarnets tillit til tilsynsfører skal underbygges, ikke undergraves

Avhengig av barnets alder og ønsker

Avhengig av fasen i tilsynsoppdraget

Tilsynsfører skal ikke være fosterforeldrenes veileder

Samtaler med fosterbarn og fosterforeldre sammen

Tilsynsfører skal ha en uavhengig funksjon i forhold til fosterforeldrene. Samtidig er det et faktum at gjennomføring av tilsynet i all hovedsak skjer gjennom besøk i fosterhjemmet. Kontakt med fosterforeldrene er derfor en selvfølgelig, og på mange måter viktig del av tilsynsførerarbeidet. Det vesentlige er derfor at tilsynsfører har som et styrende prinsipp at den relasjon hun/han oppretter til fosterforeldrene, skal underbygge og ikke undergrave fosterbarnets tillit til tilsynsfører.

Hvilken kontakt tilsynsfører har med fosterforeldrene, vil blant annet avhenge av barnets alder og barnets ønsker. Når det gjelder de minste barna, kan tilsynsfører ikke skaffe seg tilstrekkelig informasjon i forhold til oppdraget sitt, uten at hun/han også har samtaler med fosterforeldrene. Videre vil noen barn, uansett alder, ikke ønske å snakke med tilsynsfører uten at en av fosterforeldrene er til stede. Dette vil særlig være aktuelt i den første fasen av tilsynsoppdraget. Dette må respekteres, samtidig som både tilsynsfører og fosterforeldre skal formidle til barnet at samtaler uten fosterforeldre til stede, er en rett og en mulighet barnet har.

I tilfeller der fosterbarnet alltid vil ha fosterforeldrene med, eller der barnet formidler seg lite til tilsynsfører, eventuelt vegrer seg for å snakke med tilsynsfører i det hele tatt, kan det lett skje at tilsynsbesøkene glir over til å bli møter mellom tilsynsfører og fosterforeldre. Dersom fosterforeldrene oppfatter tilsynsfører som en kompetent person, vil de også kunne søke å benytte tilsynsfører som sin veileder. Tilsynsførere er ikke tiltenkt en slik veilederfunksjon, og det er viktig at tilsynsførerne har klart for øyet at deres hovedoppgave er å føre kontroll med fosterbarnets situasjon, og at den oppgaven blir vanskeliggjort dersom de glir inn i en veilederrolle overfor fosterforeldrene. Dersom det i forbindelse med tilsyn skulle vise seg at fosterforeldrene har behov for mer inngående råd og veiledning, vil tilsynsførers oppgave være å melde fra om dette til barneverntjenesten, som har ansvaret for denne oppgaven (jf pkt 12.4 i retningslinjer for fosterhjem)

Ved de fleste fosterhjemsplassingene vil samtaler med fosterbarn og fosterforeldre sammen være et viktig supplement til de samtaler tilsynsfører har med barnet alene. Dersom barnet vet *hvorfor* de voksne snakker sammen og *om hva*, vil barnet forstå og oppleve slike samtaler som ukompliserte. Det er spesielt i tilfeller hvor barnet har problemer i fosterhjemmet, eller der barnevernsaken er konfliktfylt og barnet opplever fosterforeldre som en part i saken, at det er vesentlig at tilsynsfører rendyrker rollen som barnets "tillitsperson".

Fosterforeldrene skal tilrettelegge for tilsynet. Det er deres plikt å gi tilsynsfører adgang til fosterhjemmet ([Fosterhjemsforskriften § 9](#)), og tilsynsfører skal kunne komme på uanmeldt besøk, dersom det anses som nødvendig ([Retningslinjene Kap 12.4](#)). En slik kontrollfunksjon fordrer at tilsynsfører planlegger og gjennomfører sine tilsynsbesøk i respekt for den viktige og til tider kompliserte oppgaven fosterforeldrene har påtatt seg.

**Fosterforeldrene
skal tilrettelegge
for tilsynet**

9. Utføring av tilsynsføreroppgradningen

Så ofte som nødvendig

Tilsynsfører må vurdere hva som er nødvendig hyppighet

Minimum 4 besøk i året

Hyppigere tilsynsbesøk i den første fasen

Barneverntjenesten kan be tilsynsfører intensivere tilsynet

Redusert antall tilsynsbesøk etter visse kriterier

Anvisninger og anbefalinger

9.1 Omfang og hyppighet

Tilsynsfører skal foreta tilsynsbesøk "så ofte som nødvendig for å føre kontroll med at barnet får tilfredsstillende omsorg i fosterhjemmet og at de forutsetninger som ble lagt til grunn for plasseringen blir fulgt opp" (Retningslinjene Kap. 12.4.). Tilsynsfører har altså et selvstendig ansvar for å vurdere hva som er nødvendig besøkshyppighet. Retningslinjene oppgir imidlertid 4 tilsynsbesøk i året som et minimum. I enkelte saker vil det kunne være nødvendig med hyppigere tilsynsbesøk. Det kan være når det er spesielle problemer for barnet og når tilsynsførers kontroll og støtte kan være særlig viktig i den anledning. Det kan også være spesielle faser i barnets liv eller bevegelser i selve barnevernsaken, som gir grunn for flere enn fire besøk i året.

Også i den første fasen etter plassering kan det være behov for hyppigere besøk. Tilsynsbesøk hver tredje måned vil i de fleste tilfeller være i minste laget for å opprette en kontakt som barnet kan nytte seg på den måten tilsynsførerordningen er tiltenkt. Retningslinjene understreker betydningen av at tilsynsfører kommer raskt i gang etter en plassering: "Første tilsynsbesøk skal gjennomføres kort tid etter plassering. Dersom ikke spesielle hensyn tilsier noe annet, bør første besøk være gjennomført innen 14 dager etter plassering" (kap.12.4.). Det første besøket bør være sammen med saksbehandler i barneverntjenesten.

Dersom tilsynsfører vurderer at det er behov for hyppigere tilsyn enn fire ganger i året, skal tilsynsfører orientere barneverntjenesten om dette. I følge retningslinjene kan også barneverntjenesten be tilsynsfører intensivere sitt tilsyn ut fra behov barneverntjenesten ser. I slike tilfeller er det særlig viktig at tilsynsfører og barneverntjeneste klargjør hverandres ansvarsområder.

For fosterbarn over 15 år er det mulig å redusere tilsynet til minimum 2 ganger i året. Dette er en vurdering den ansvarlige barneverntjeneste skal foreta.

Forutsetningene er:

- at barnet har bodd i samme fosterhjem i minst 2 år,
- at barneverntjenesten vurderer forholdene i fosterhjemmet som stabile og gode, og
- at barnet samtykker i redusert tilsyn.

9.2 Gjennomføring av tilsynsbesøket

Flere steder foran i veilederen er det gitt anvisninger og anbefalinger når det gjelder hvordan tilsynsbesøkene bør gjennomføres. Her refereres disse samlet, sammen med andre føringer som blir omtalt i det videre:

- Kontakten og samtalene med barnet må tilrettelegges ut fra barnets alder og modenhet

- Barnet skal ha anledning til å snakke med tilsynsfører uten fosterforeldrene til stede
- Samtaler med tilsynsfører er en rett barnet har, ikke en plikt
- Informasjon til barnet om hva som er tilsynsførers oppgave og at hun/han skriver rapport, må gjentas flere ganger
- Ikke la hyggelige aktiviteter og samhandlinger tilsløre hva som er hensikten med tilsynet
- Kontakt med fosterforeldre vil oftest være viktig og nødvendig, men denne kontakten skal ikke være slik at barnets tillit til tilsynsfører som sin støtteperson blir skadelidende
- Tilsynsfører skal ikke gå inn i en rolle som behandler eller støttekontakt for barnet
- Tilsynsførers oppgave og rolle må holdes atskilt fra oppgaver og roller til saksbehandler i barneverntjenesten

For at tilsynsfører skal kunne fylle sin funksjon, kreves det at tilsynsbesøkene planlegges på forhånd. Det kan være en fordel for fosterbarnet at tilsynsbesøkene skjer etter et noenlunde fast mønster. Samtidig er det viktig at barnet, eventuelt ved hjelp av fosterforeldrene, får innflytelse på hvordan tilsynsbesøkene skal gjennomføres. Hvis ikke spesielle forhold tilsier noe annet, vil det ofte være naturlig at tilsynsbesøkene starter og avsluttes med en kortere samtale mellom fosterbarnet, fosterforeldrene og tilsynsfører.

9.3 Utenom tilsynsbesøkene

Når tilsynsbesøket er gjennomført, er tilsynsførers oppgave å skrive rapport fra besøket. Tilsynsfører har ikke noe oppfølgingsansvar mellom tilsynsbesøkene utover å formidle til barneverntjenesten gjennom den skriftlige rapporten de forhold som måtte være viktig for barneverntjenesten å følge opp. I enkelte tilfeller kan det være viktig at informasjon fra tilsynsbesøket meget raskt blir formidlet til barneverntjenesten, og/eller at tilsynsfører har behov for å sikre seg at informasjonen er nådd fram. Da vil en telefon til den aktuelle saksbehandleren være fornuftig i tillegg til den skriftlige rapporten.

Det kan i visse situasjoner være aktuelt at tilsynsfører selv kontakter fosterbarnet pr telefon mellom tilsynsbesøkene. Det kan for eksempel være for å bli oppdatert om spesielle forhold barnet tok opp ved forrige besøk. Kommer det frem opplysninger som krever snarlig informasjon til barneverntjenesten, bør det umiddelbart skrives rapport etter slik telefonkontakt. I øvrige tilfeller skal det informeres om kontakten ved neste ordinære tilsynsrapport og opplysninger fra telefonkontakten supplerer opplysningene fra det ordinære tilsynsbesøket.

Tilsynsfører vil bare unntaksvis ha oppgaver ut over tilsynsbesøkene. Deltakelse i ansvarsgruppemøter eller andre møter vil bare være aktuelt der barnet klart har uttrykt at det ønsker tilsynsførers tilstedeværelse. Retningslinjene (kap.12.4.) presiseres at *"tilsynsførers oppgave og rolle må holdes atskilt fra saksbehandler i barneverntjenesten sin oppgave og rolle ved oppfølging*

Planlegge tilsynsbesøkene på forhånd

Fordel med et fast mønster

Ikke oppfølgingsansvar utover rapportering

Kan være viktig å sikre at informasjon er mottatt

Tilsynsfører er ikke behandler

Tilsynsfører kan innkalles som vitne

og kontroll av barnets situasjon i fosterhjemmet". Tilsynsfører skal verken overfor barnet eller fosterforeldrene sette inn noen form for tiltak eller behandling. Tilsynsførers rolle er å være "budbringer", det vil si at oppgaven er å melde fra til barneverntjenesten om behov som måtte komme fram ved tilsynsbesøkene.

Dersom fosterbarnets barnevernssak skal opp for Fylkesnemnda eller domstol, kan tilsynsfører bli oppnevnt som vitne. Også i slike situasjoner er det vesentlig at tilsynsfører holder seg til det som er hans/hennes oppgave, det vil si at tilsynsfører ikke uttaler seg om spørsmål som går ut over det som tilsynsfører skal føre kontroll med. For øvrig bør tilsynsfører kunne forvente å få veiledning om hvordan en skal opptre og forklare seg som vitne.

10. Tilsynsførerrapporten

Tilsynsfører skal utarbeide en rapport etter *hvert* tilsyn. Rapporten skal sendes til barneverntjenesten i den kommunen som har ansvaret for at det blir utført tilsyn (Retningslinjene [kap. 12.4.](#)). Dersom dette er en annen kommune enn omsorgskommunen, skal det sendes kopi til omsorgskommunen. Fosterforeldrene har ikke rett til å få lese rapportene fra tilsynsfører. Åpenhetshensyn taler imidlertid for at de bør få lese dem, men det er barneverntjenesten og ikke tilsynsfører som skal vurdere dette og eventuelt gjøre det mulig for fosterforeldrene å bli kjent med innholdet.

For å sikre rapportens kvalitet bør rapporten skrives og sendes snarest mulig etter tilsynsbesøket. Rapporten skal først og fremst formidle hva tilsynsfører har observert og mottatt informasjon om når det gjelder omsorgen barnet mottar i fosterhjemmet og om forutsetningene for plasseringen blir fulgt opp. I lys av dette er det viktig for tilsynsfører å spørre seg om hun/han gjennom rapporten har fått formidlet det viktigste fra tilsynsbesøket. I utforming av den skriftlige rapporten er det viktig at det tydelig kommer fram hvem som er kilde til ulike utsagn, påstander eller vurderinger. Tilsynsførers egne vurderinger må være klart atskilt fra faktiske opplysninger fra tilsynsbesøket.

10.1 Momentliste for tilsynsførerrapport

Nedenfor følger en disposisjon eller momentliste for utarbeiding av tilsynsfører-rapporten. Det kan være ulikt fra tilsynsbesøk til tilsynsbesøk hvor mye tilsynsfører har å rapportere under hver overskrift. Det er ikke naturlig å forvente nye opplysninger på hvert moment etter hvert besøk, men rapporten skal gi et reelt bilde av hva som er kommet fram i tilsynsbesøket. Det anbefales at det minst en gang årlig gis en samlet og mer utførlig rapport hvor status vedrørende samtlige momenter formidles.

1. Rapporten bygger på
  - besøk i fosterhjemmet, dato, varighet
2. Hvordan besøket er gjennomført
  - hvor, samtale med barnet alene og/eller fosterforeldre og barn sammen
  - eventuelle aktiviteter
3. Det viktigste ved barnets situasjon i fosterhjemmet nå
  - særlige hendelser siden forrige tilsynsbesøk
  - spesielle tema/problemstillinger som har stått sentralt ved tidligere tilsyn/rapporter

Rapport skal skrives etter hvert tilsynsbesøk

Barneverntjenesten avgjør om fosterforeldre skal lese rapporten

Skrive rapport snarest etter tilsynsbesøket

Er det viktigste formidlet?

Tilsynsførers vurderinger må skal være atskilt fra faktiske opplysninger

4. Situasjonen i fosterfamilien
  - kontakt mellom barnet og de øvrige familiemedlemmene, trivsel, gjøremål og aktiviteter
  - spesielle problemområder eller konflikter knyttet til atferd, fysisk/psykisk helse
5. Situasjonen i barnehage/skole
6. Venner/fritid
7. Kontakt/samvær med egen familie
8. Forhold ved barnets fosterbarnstatus
  - barnevernsaken, fremtidsperspektiv, spesielle sider ved det å være fosterbarn
9. Vurdering/Oppsummering
  - tilsynsførers oppfatning av barnets ivaretagelse og utvikling
  - særlige oppfølgingsbehov overfor barnet eller fosterforeldrene

10.2 Barneverntjenestens respons på tilsynsrapporten

Tilsynsrapporten er bekreftelsen på at tilsynsfører utfører sitt oppdrag på en forsvarlig måte. For barneverntjenesten er det også en viktig dokumentasjon når det gjelder hvordan fosterhjempllasseringen fungerer for barnet. Fordi tilsynsfører arbeider individuelt og skal utarbeide tilsynsrapportene uten andres medvirkning, er det av stor betydning for tilsynsfører at barneverntjenesten forholder seg aktivt til rapporten. Dette innebærer å bekrefte at rapport er mottatt, at barneverntjenesten har notert seg spesielle mangler eller behov som tilsynsfører har rapportert om, samt orientere om eventuelle tiltak eller endringer barneverntjenesten har foretatt for å bedre forhold som tilsynsfører har pekt på. Mange tilsynsførere vil i tillegg, ikke minst i starten, ha behov for tilbakemelding på rapportenes kvalitet. Denne type respons vil gi tilsynsfører viktige innspill som bidrar til å opprettholde eller styrke kvaliteten på tilsynet.

Tilsynsrapporten er dokumentasjonen på utført tilsyn

Respons på rapportene fremmer kvaliteten på tilsynet

Vedlegg 1: Forskrift om fosterhjem

Fastsatt av Barne- og familiedepartementet 18. desember 2003 med hjemmel i lov av 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester § 4-22 tredje ledd.

§ 1. Definisjoner

1. Med fosterhjem menes, jf. barnevernloven § 4-22, første ledd:
  - a) private hjem som tar imot barn til oppfostring på grunnlag av barneverntjenestens beslutning om hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4, eller i samband med omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4-12 eller § 4-8 annet og tredje ledd,
  - b) private hjem som skal godkjennes etter barnevernloven § 4-7.
2. Med omsorgskommunen menes den kommune som har ansvaret etter barnevernloven § 8-4 annet ledd.
3. Med fosterhjemskommunen menes den kommune der fosterhjemmet ligger.

§ 2. Rekruttering, formidling, nødvendig opplæring og generell veiledning av fosterhjem

Statlig regional barnevernmyndighet har ansvaret for rekruttering og formidling av fosterhjem.

Statlig regional barnevernmyndighet har ansvaret for at fosterhjemmene får nødvendig opplæring og generell veiledning.

§ 3. Generelle krav til fosterforeldre

Fosterforeldre må ha særlig evne, tid og overskudd til å gi barn et trygt og godt hjem. Fosterforeldre må ha en stabil livssituasjon, alminnelig god helse og gode samarbeidsevner. De må også ha økonomi, bolig og sosialt nettverk som gir barn mulighet til livsutfoldelse.

Fosterforeldre må ha god vandel og må kunne legge frem tilfredsstillende politiattest, jf. barnevernloven § 6-10 tredje ledd.

§ 4. Valg av fosterhjem til det enkelte barn

Ved valg av fosterhjem til et barn skal barneverntjenesten legge avgjørende vekt på hensynet til barnets beste, jf. barnevernloven § 4-1. Barneverntjenesten må vurdere om fosterforeldrene har de nødvendige forutsetninger til å ivareta det enkelte barns særlige behov, bl.a. sett i lys av barnets egenart, formålet med plasseringen, plasseringens forventede varighet og barnets behov for samvær og annen kontakt med familie. Barneverntjenesten skal ta tilbørlig hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn.

Barneverntjenesten skal alltid vurdere om noen i barnets familie eller nære nettverk kan velges som fosterhjem.

Fosterhjemmet bør bestå av to fosterforeldre av forskjellig kjønn. Homofile, lesbiske og enslige fosterforeldre kan velges dersom barneverntjenesten finner at dette vil være til det aktuelle barnets beste.

Barnets foreldre skal om mulig gis anledning til å uttale seg om valg av fosterhjem. Foreldrenes mening skal tas med i barneverntjenestens vurdering etter første, annet og tredje ledd.

Barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før fosterhjem velges. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

§ 5. Godkjenning av fosterhjem

Plassering i fosterhjem som faller inn under § 1 pkt. 1 a) skal ikke foretas før fosterhjemmet er godkjent, med mindre godkjenning før plassering ikke lar seg gjennomføre.

Barneverntjenesten i fosterhjems kommunen har ansvaret for å godkjenne fosterhjemmet. Barneverntjenestene i fosterhjems kommunen og omsorgskommunen kan inngå avtale om at barneverntjenesten i omsorgskommunen skal godkjenne fosterhjemmet. Avtalen skal være skriftlig.

Fosterhjemmet kan bare godkjennes dersom barneverntjenesten har undersøkt fosterhjemmet og funnet at fosterforeldrene oppfyller de generelle kravene etter § 3 og at plassering i fosterhjemmet er til det aktuelle barnets beste, jf. § 4 første ledd.

Barneverntjenesten skal ha innhentet opplysninger om fosterfamiliens helsetilstand og har ansvaret for at fosterforeldrene legger frem politiattest og for å vurdere om andre som bor i fosterhjemmet skal legge frem politiattest, jf. barnevernloven § 6-10, tredje ledd annet punktum.

§ 6. Avtale om barneverntjenestens og fosterforeldrenes forpliktelser ved fosterhjems plassering

Barneverntjenesten i omsorgskommunen og fosterforeldrene skal inngå skriftlig avtale om barneverntjenestens og fosterforeldrenes forpliktelser. Avtalen skal om mulig inngås før barnet plasseres i fosterhjemmet. Barneverntjenesten og fosterforeldrene skal gjennomgå avtalen minimum en gang i året og foreta eventuelle endringer.

Ved fosterhjems plassering etter vedtak om omsorgsovertakelse, jf. barnevernloven § 4-12 og § 4-8, skal skjema utarbeidet av Barne- og familiedepartementet (fosterhjemsavtalen) benyttes. Ved fosterhjems plassering etter beslutning om hjelpetiltak, jf. barnevernloven § 4-4 femte ledd eller når privat plassering blir godkjent som fosterhjem, jf. barnevernloven § 4-7 skal fosterhjemsavtalen benyttes så langt den passer.

§ 7. Barneverntjenestens oppfølging og kontroll av barnets situasjon i fosterhjemmet

Barneverntjenesten i omsorgskommunen skal følge opp og føre kontroll med hvert enkelt barns situasjon i fosterhjemmet. Det skal blant annet sees hen til barnets tiltaksplan, jf. barnevernloven § 4-5 eller plan for barnets omsorgssituasjon, jf. barnevernloven § 4-15.

Barneverntjenesten skal gi fosterforeldrene nødvendig råd og veiledning i forbindelse med plasseringen av det enkelte barn så lenge plasseringen varer.

Barneverntjenesten skal besøke fosterhjemmet så ofte som nødvendig for å kunne oppfylle ansvaret etter første og annet ledd, men minimum 4 ganger i året. Dersom barneverntjenesten vurderer forholdene i fosterhjemmet som gode kan barneverntjenesten vedta at antall besøk skal reduseres til minimum 2 ganger i året for barn som har vært plassert i fosterhjem i mer enn 2 år.

§ 8. Tilsyn med fosterhjemmet

Det skal føres tilsyn med hvert enkelt barn i fosterhjem fra plasseringstidspunktet frem til barnet fyller 18 år.

Formålet med tilsynet er å føre kontroll med at barnet får tilfredsstillende omsorg i fosterhjemmet og at de forutsetninger som ble lagt til grunn for plasseringen blir fulgt opp.

Barneverntjenesten i fosterhjems kommunen har ansvaret for at det blir ført tilsyn. Barneverntjenestene i fosterhjems kommunen og omsorgskommunen kan inngå avtale om at barneverntjenesten i omsorgskommunen skal ha ansvaret for at det blir ført tilsyn. Avtalen skal være skriftlig. Blir det inngått slik avtale plikter barneverntjenesten i omsorgskommunen å melde fra til barneverntjenesten i fosterhjems kommunen om eventuelle misforhold i fosterhjemmet.

Barneverntjenesten skal oppnevne en særskilt tilsynsfører til det enkelte barn ved godkjenning av fosterhjemmet. Det skal legges vekt på å finne frem til en person som barnet har, eller kan få nødvendig tillit til og som har særlige forutsetninger for å kunne utføre tilsynsoppgaven i forhold til det aktuelle barnet. Det skal videre legges vekt på å finne frem til en person som kan utføre tilsynsoppgaven over tid og som har en uavhengig rolle i forhold til barneverntjenesten og fosterforeldrene.

Barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før tilsynsfører velges. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

Barneverntjenesten skal orientere både barnet og fosterforeldrene om hvem som er oppnevnt som tilsynsfører for barnet. Barnet skal informeres om at det når som helst kan ta opp med tilsynsfører eventuelle problemer i forhold til fosterhjemmet eller barneverntjenesten.

§ 9. Utføring av tilsyn og rapportering

Tilsynsfører skal ved utføring av tilsynet ha en uavhengig funksjon i forhold til barneverntjenesten og fosterforeldrene, men skal samarbeide med barneverntjenesten til beste for barnet.

Tilsynsfører skal føre tilsyn med barnet så ofte som nødvendig for å kunne oppfylle formålet etter § 8 annet ledd, men minimum 4 ganger i året. Dersom barneverntjenesten vurderer forholdene i fosterhjemmet som gode, og barnet samtykker, kan barneverntjenesten vedta at tilsynet skal reduseres til minimum 2 ganger i året for barn som er fylt 15 år og som har vært plassert i fosterhjemmet i mer enn 2 år.

Tilsynsfører skal få adgang til fosterhjemmet så ofte som nødvendig, jf. annet ledd første punktum. Tilsynet skal tilrettelegges slik at barnet kan ta opp eventuelle problemer med tilsynsfører uten at fosterforeldrene er tilstede.

Tilsynsfører skal utarbeide rapport etter hvert tilsyn. Rapporten skal sendes til barneverntjenesten i den kommunen som har ansvaret for at det blir ført tilsyn, jf. § 8, tredje ledd, og i kopi til barneverntjenesten i omsorgskommunen, dersom det ikke er den som har ansvaret.

§ 10. Ikrafttredelse

Denne forskriften trer i kraft 1. januar 2004. Fra samme tidspunkt oppheves forskrift av 21. desember 1992 nr. 1248 om fosterhjem og tilsyn med barn i fosterhjem.

Vedlegg 2: Retningslinjer for fosterhjem kap. 12

12. Tilsyn med fosterhjemmet

12.1 Innledning

Formålet med tilsyn følger av fosterhjemsforskriften § 8, annet ledd:

Formålet med tilsynet er å føre kontroll med at barnet får tilfredsstillende omsorg i fosterhjemmet og at de forutsetninger som ble lagt til grunn for plasseringen blir fulgt opp.

Tilsyn er således en kontroll med fosterhjemmet som kommer i tillegg til den kontroll med fosterhjemmet som barneverntjenesten selv skal utføre, jf. kap. 11. Tilsynet skal utføres av en tilsynsfører som skal ha en uavhengig rolle i forhold til barneverntjenesten og fosterforeldrene, jf. fosterhjemsforskriften § 8 fjerde ledd. Det at kontrollen med fosterhjemmet skal utføres av en uavhengig tredjeperson i tillegg til barneverntjenesten skal bidra til å sikre barnets rettssikkerhet og trygghet. Dermed blir spørsmålet om hvorvidt barnet får tilfredsstillende omsorg vurdert av to instanser med forskjellige ståsteder i forhold til fosterhjems plasseringen.

Videre følger det av fosterhjemsforskriften § 8 sjette ledd avslutningsvis:

...Barnet skal informeres om at det når som helst kan ta opp med tilsynsfører eventuelle problemer i forhold til fosterhjemmet eller barneverntjenesten. Tilsynet skal dermed også omfatte en mulighet for barnet til å ta opp eventuelle problemer barnet måtte ha med en uavhengig tredjeperson, for eksempel problemer knyttet til plasseringen eller problemer barnet måtte ha i forhold til barneverntjenesten.

Det understrekes at ansvaret for tilsyn gjelder fullt ut i forhold til alle plasseringer av barn i hjem som faller inn under fosterhjemsdefinisjonen. Herunder også plasseringer i hjem som består av familie og nære nettverk. Det skal føres tilsyn med hvert enkelt barn i fosterhjem fra plasseringstidspunktet og frem til barnet fyller 18 år, jf. fosterhjemsforskriften § 8, 1. ledd. Det er således adgang men ikke plikt til å føre tilsyn med ungdom over 18 år som fortsetter å bo i fosterhjem, se for øvrig kap. 14.2.

12.2 Barneverntjenesten har ansvaret for at det blir ført tilsyn

Det er barneverntjenesten som har ansvaret for at det blir ført tilsyn, jf. fosterhjemsforskriften § 8 tredje ledd. Dersom barnet er fosterhjems plassert i en annen kommune enn omsorgskommunen så påligger tilsynsansvaret barneverntjenesten i fosterhjems kommunen. Barneverntjenestene i fosterhjems kommunen og omsorgskommunen kan imidlertid inngå skriftlig avtale

om at barneverntjenesten i omsorgskommunen skal ha dette ansvaret. Blir det inngått slik avtale plikter barneverntjenesten i omsorgskommunen å melde fra til barneverntjenesten i fosterhjems kommunen om eventuelle misforhold i fosterhjemmet.

Hovedregelen om at dersom barnet er fosterhjems plassert i en annen kommune enn omsorgskommunen så påligger tilsynsansvaret barneverntjenesten i fosterhjems kommunen, gjelder ikke i forhold til det økonomiske ansvaret for utgifter til lønn og opplæring av tilsynsfører. Det økonomiske ansvaret påligger uansett omsorgskommunen som er den kommunen som har reist saken. Det forhold at det er omsorgskommunen som har det økonomiske ansvaret for opplæring tilsier at fosterhjems kommunen på forhånd har klarert dette med omsorgskommunen.

Ansvaret for at det blir ført tilsyn omfatter ansvaret for å oppnevne en særskilt tilsynsfører for det enkelte barn ved godkjenning av fosterhjemmet, jf. fosterhjemsforskriften § 8, fjerde ledd. Barneverntjenesten må derfor sørge for å rekruttere et tilstrekkelig antall kvalifiserte tilsynsførere, slik at de har tilsynsførere tilgjengelig når behovet for oppnevning oppstår.

Ansvaret omfatter også vurdering av behovet for opplæring, samt sikring av at opplæring blir gjennomført. Statlig regional barnevernmyndighet har ansvaret for at det jevnlig holdes opplæringskurs både for nye og erfarne tilsynsførere. Dersom barnet det skal føres tilsyn med har særlig problematikk, for eksempel funksjonshemming eller kronisk sykdom, bør tilsynsførere også tilbys kurs som er spesielt relevante for denne problematikken.

Barneverntjenestens ansvar omfatter videre ansvaret for å påse at tilsynsfører fører et forsvarlig og godt tilsyn med det enkelte barn. Herunder påse at det føres tilsyn i hele plasseringsperioden frem til barnet fyller 18 år, samt påse at tilsynsfører i hele perioden foretar det antall tilsynsbesøk som er nødvendig, jf. fosterhjemsforskriften § 9, annet ledd. Ansvaret omfatter avslutningsvis også å gjennomgå og, ved behov, følge opp de rapporter som skal utarbeides av tilsynsfører etter hvert tilsyn, jf. fosterhjemsforskriften § 8, sjette ledd.

12.3 Valg av tilsynsfører

Tilsynsfører skal være barnets særskilte uavhengige støtteperson. Gjennom tilsynsførerordningen får det enkelte barn oppnevnt en person som får spesielt ansvar for å kontrollere at barnet har det bra og å bistå barnet dersom det oppstår problemer.

Det skal legges vekt på å finne frem til en person som barnet har, eller kan få nødvendig tillit til, og som har særlige forutsetninger for å kunne utføre tilsynsoppgaven i forhold til det aktuelle barnet. Videre skal det legges vekt på å finne frem til en person som kan utføre tilsynsoppgaven over tid, jf. fosterhjemsforskriften § 8 fjerde ledd. Barneverntjenesten bør bestrebe seg på finne fram til tilsynsførere som oppfyller disse kriteriene. Det at tilsynsfører i størst mulig

grad oppfyller disse kriteriene er en viktig forutsetning for at vedkommende skal kunne være en reell støtteperson for fosterbarnet.

Barn som er fylt 7 år, men også yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før tilsynsfører velges, jf. fosterhjemforskriften § 8, femte ledd. Barnets uttalelser kan særlig være til hjelp for å finne fram til en tilsynsfører som barnet har eller kan få nødvendig tillit til. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet. Dette betyr at barnets uttalelse ikke er avgjørende for valget av tilsynsfører, men jo mer modent og bevisst barnet er jo mer vekt bør barnets uttalelse tillegges. For eksempel bør det vanligvis unngås å oppnevne en tilsynsfører som et barn signaliserer klar motvilje mot. Sannsynligheten for at barnet skal kunne få nødvendig tillit til denne tilsynsføreren er liten. Barnets mening kan imidlertid ikke føre til at det *ikke* blir oppnevnt tilsynsfører. Tilsynsføreren skal ha en uavhengig rolle i forhold til barneverntjenesten og fosterforeldrene, jf. fosterhjemforskriften § 8, tredje ledd. Det er barneverntjenesten som oppnevner tilsynsførere og tilsynsførerordningen er administrativt knyttet til barneverntjenesten. Ut over dette bør tilsynsfører ikke ha noen tilknytning til barneverntjenesten. Det er således som en hovedregel ikke adgang til å oppnevne ansatte i barneverntjenesten som tilsynsførere. Rent unntaksvis, dersom det ikke er mulig å finne kvalifiserte tilsynsførere som ikke har tilknytning til barneverntjenesten, vil det kunne være mulig å oppnevne en tilsynsfører som er ansatt i barneverntjenesten. Det er som en hovedregel heller ikke adgang til å oppnevne slekt, venner eller bekjente av fosterforeldrene som tilsynsførere.

Ofte blir det søkt etter tilsynsførere blant barne- og ungdomsarbeidere, lærere og førskolelærere og sosialarbeidere som ikke er ansatt i barneverntjenesten. I økende grad blir også erfarne fosterforeldre benyttet.

Når tilsynsfører er oppnevnt skal barneverntjenesten orientere både barnet, foreldrene og fosterforeldrene om hvem som er oppnevnt. Barnet skal også informeres om at det når som helst kan ta opp med tilsynsfører problemer som måtte oppstå i forhold til fosterhjemmet eller barneverntjenesten, jf. fosterhjemforskriften § 8, sjette ledd.

12.4 Utføring av tilsyn og rapportering

Ved utføring av tilsyn må tilsynsfører være seg bevisst sin oppgave og sin rolle i forhold til fosterforeldrene og barneverntjenesten.

For å kunne kontrollere at barnet har det bra og å bistå barnet dersom det oppstår problemer må tilsynsfører bli kjent med barnet og forsøke å oppnå dets tillit. Det følger av fosterhjemforskriften § 9, tredje ledd at tilsynet skal tilrettelegges slik at barnet kan ta opp eventuelle problemer med tilsynsfører uten at fosterforeldrene er tilstede. Det følger videre av fosterhjemforskriften § 8, tredje ledd at barnet bør bli informert av tilsynsfører (i tillegg til barneverntjenesten) om at det når som helst kan ta opp med tilsynsføreren problemer

som måtte oppstå i forhold til fosterhjemmet eller barneverntjenesten. Samtidig må større barn forklares hvordan de kan komme i kontakt med tilsynsføreren. Tilsynsfører må være bevisst på sin rolle i forhold til fosterforeldrene og barneverntjenesten. Tilsynsfører skal ha en uavhengig funksjon i forhold til barneverntjenesten og fosterforeldrene. Samtidig skal tilsynsfører samarbeide med barneverntjenesten til beste for barnet, jf. fosterhjemsforskriften § 9, første ledd.

Tilsynsførerers oppgave og rolle må holdes atskilt fra saksbehandler i barneverntjenesten sin oppgave og rolle ved oppfølging og kontroll av barnets situasjon i fosterhjemmet. Tilsynsførers kontroll og bistand til barnet, som en uavhengig tredjeperson, kommer i tillegg til saksbehandler i barneverntjenesten sitt totale ansvar for oppfølging og kontroll av barnets situasjon i fosterhjemmet. Tilsynsfører skal dessuten ikke ta over barneverntjenestens oppgaver i forbindelse med oppfølging og kontroll. Dersom det i forbindelse med tilsyn for eksempel skulle vise seg at fosterforeldrene har behov for mer inngående råd og veiledning, vil tilsynsførerens oppgave primært være å melde fra om dette til barneverntjenesten som har ansvaret for denne oppgaven, se kap. 11.

Det skal føres tilsyn fra plasseringstidspunktet, jf. fosterhjemsforskriften § 8 første ledd. Det understrekes at dette innebærer at første tilsynsbesøk skal gjennomføres kort tid etter plassering. Dersom ikke spesielle hensyn tilsier noe annet bør første besøk være gjennomført innen 14 dager etter plassering. Dette er ikke minst viktig ved plassering i beredskapshjem, der plassering vanligvis skjer på kort varsel uten at det i forkant lar seg gjøre å godkjenne fosterhjemmet i forhold til det aktuelle barnet. Første tilsynsbesøk bør gjøres sammen med saksbehandler i barneverntjenesten. Etter første tilsynsbesøk skal tilsynsfører besøke fosterhjemmet så ofte som nødvendig for å føre kontroll med at barnet får tilfredsstillende omsorg i fosterhjemmet og at de forutsetninger som ble lagt til grunn for plasseringen blir fulgt opp, jf. fosterhjemsforskriften § 9, annet ledd. Tilsynsførerens besøkshyppighet vil således, på samme måte som barneverntjenestens besøkshyppighet, kunne variere fra sak til sak, alt etter som hvor godt plasseringen fungerer og hvor stort behov barnet har for støtte. Det vil for eksempel kunne være behov for noe oftere tilsyn i den første fasen etter plassering, men det kan også senere oppstå faser hvor det vil kunne være behov for tilsyn oftere, for eksempel i ungdomstiden eller i perioder hvor det oppstår spesielle problemer.

Det er i utgangspunktet tilsynsfører som har ansvaret for å gjennomføre det antall tilsynsbesøk som er nødvendig for å sikre et forsvarlig tilsyn. Barneverntjenesten må imidlertid, som et ledd i å følge opp sitt ansvar for at det blir ført tilsyn, kunne be tilsynsfører om å øke antallet besøk, dersom den vurderer at det er behov for det. Tilsynsfører skal som et minimum, besøke fosterhjemmet 4 ganger i året.

For barn som er fylt 15 år, som har vært plassert i samme fosterhjem i mer enn 2 år kan barneverntjenesten vedta at tilsynet skal reduseres til minimum 2 ganger i året. Forutsetningene er at barneverntjenesten vurderer forholdene i

fosterhjemmet som så stabile og gode at det ikke er behov for å føre tilsyn oftere enn 2 ganger i året samt at barnet samtykker.

Fosterforeldrene må gi tilsynsfører adgang til fosterhjemmet så ofte som nødvendig, jf. fosterhjemsforskriften § 9, tredje ledd. Dette gjelder også dersom tilsynsfører kommer på uanmeldt besøk.

Tilsynsfører skal utarbeide rapport etter hvert tilsyn. Rapporten skal sendes til barneverntjenesten i den kommunen som har ansvaret for at det blir ført tilsyn, jf. § 8, tredje ledd, og i kopi til barneverntjenesten i omsorgskommunen, dersom det ikke er den som har ansvaret. Barneverntjenesten skal gjennomgå rapporten og foreta den nødvendige oppfølging som et ledd i sitt ansvar for oppfølging og kontroll av barnets situasjon i fosterhjemmet.

Utgitt av:
Barne- og likestillingsdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer av denne publikasjonen fra:

Departementenes servicesenter
Kopi- og distribusjonsservice
www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefaks: 22 24 27 86

Oppgi publikasjonskode: Q-1103 B

Trykk: www.kursiv.no 03/2006 – opplag 2000

